

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Бойка Ивайлова Чернева,

Вътрешен член на научно жури по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ДВ, бр. 31/11.04.2025 г. по: област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.6 Право (История на държавата и правото)

Заповед № РД-22-1349/11.06.2025 г. на ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“

Уважаеми членове на научното жури,

Във връзка с провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.6 право (История на държавата и правото) съм определена да изготвя рецензия по представените документи от единствения кандидат в процедурата гл. ас. д-р Десислава Василева Стоянкова.

Рецензията е структурирана в пет основни части: 1) данни за кандидата в процедурата: образование, професионална квалификация и професионален опит; 2) обща характеристика на представените научни публикации в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ППЗРАСРБ) и Правилника на развитието на академичния състав на ПУ (ПРАСПУ); 3) научни приноси и практико-приложни резултати; 4) критични бележки и препоръки; 5) заключение, съдържащо оценка за кандидата в процедурата.

данни за кандидата в процедурата

Гл. ас. д-р Десислава Василева Стоянкова е придобила ОКС „магистър“ по специалност „Право“ в Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ през 2004 година. Тя има бакалавърска степен по специалност „Български език и литература“ от ПУ „Паисий Хилендарски“. Придобила е и професионална квалификация специалист по български език и история и учител по български език и история.

През 2015 г. защитава дисертационен труд на тема „Разложкият правен паметник от XIX в.“ и придобива образователната и научна степен „доктор по право“ по докторска програма „История на държавата и правото“.

Понастоящем д-р Стоянкова е главен асистент по дисциплината „История на държавата и правото“ в катедра „Теория и история на правото“ към Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Води семинарни занятия и лекции на специалност „Право“ и други специалности. Администрира магистърската специалност „Публична администрация“. Д-р Стоянкова участва в редица научни форуми, главно в областта на правото. През 2007 г. е вписана в Пловдивска адвокатска колегия и упражнява адвокатска

дейност. Вписана е в регистъра на медиаторите на Министерство на правосъдието. Участвала е в семинари и курсове, свързани със защитата на личните данни, акредитация на висшите училища, изкуствен интелект в образованието и други.

Образованието, професионалната квалификация и опит на д-р Десислава Стоянкова е изцяло в областта на конкурса.

бща характеристика на научните публикации на кандидата в процедурата

Д-р Десислава Стоянкова е представила за рецензиране монографичен труд „Държавни органи в българските конституции – Народно събрание, министерски съвет, държавен глава – 1879-1991 г. Правно -исторически анализ“, както и три статии: „Народното събрание в българските конституции“; „Относно Закона за задълженията и договорите от 1892 г.“; Обществено-политически фактори при приемане на Конституцията на Република България“.

В структурно отношение монографичният труд „Държавни органи в българските конституции – Народно събрание, министерски съвет, държавен глава – 1879-1991 г. Правно -исторически анализ“, както и три статии: „Народното събрание в българските конституции“ съдържа предговор, пет глави, заключение, литература, нормативни актове и други източници.

Глава първа е озаглавена „Исторически увод. История на приемане на държавните актове.“ Тя поставя на разглеждане Учредителното събрание за приемане на проекта на Търновската конституция, Конституцията на Народна република България от 1947 г., Конституцията на Народна република България от 1991 г. Тази част от монографичното изследване е методологическа по отношение на правно-историческия анализ. Тя създава прецизна основа за сравнителното изследване, предмет на монографията. Това е позволило на д-р Стоянкова да разгледа цитираните конституции като елементи на една правна система и да се проследи еволюционният характер на принципите, върху които се гради държавното устройство. Глава първа предлага интересен исторически преглед на общественото-политическия контекст, в който са приети изследваните конституции. По този начин се създава възможност за съпоставка на конституционноправната уредба на държавните органи в исторически аспект. Анализът е голямо предизвикателство предвид обсъждането на конституции, които принадлежат към различни политически и икономически системи, с което авторът успява да се справи. Следва да се отбележи трезвият поглед на автора, който без да залига в политическа аргументация и дискусия, поставя акцент на онези исторически и политически процеси, които са от значение за правно-историческия анализ.

Глава втора е посветена на изключително интересната тема за народното събрание в българските конституции. Разгледано е Великото народно събрание съгласно Търновската конституция, като е проследено развитието на проекта на конституционната уредба в сравнителен аспект, както по отношение на използвана чужда конституционна

уредба, така и по отношение самия проект на Търновската конституция, т.е. измененията на първоначалния проект. Същият подход е използван и при представяне на Обикновенното народно събрание. Ценен е историческият анализ на развитието на проекта на Търновската конституция. Обърнато е внимание на прогресивния характер на Търновската конституция. Самостоятелно са представени правомощията на Народното събрание в Търновската конституция от 1879 г.

Глава втора представя задълбочено правомощията на НС в Конституцията на Народна република България от 1947 г., в резултат на което е направен сравнителен анализ между правомощията на НС в Търновската конституция и правомощията на НС в Конституцията на НРБ от 1947 г. Подобен подход е използван и при разглеждане на правомощията на НС в Конституцията на НРБ от 1971 г.

Глава трета продължава с правно-исторически анализ на Министерски съвет (МС). Тя съдържа ценен анализ на социално-политическия контекст. Разглеждането на изпълнителната власт през призмата на правомощията на МС е позволило на автора да засегне въпросите за взаимодействието между властите. Обърнато е внимание на политическата отговорност на министрите. Отново изключително ценен е сравнителноправният анализ, особено що се отнася до правомощията на МС в социалистическите и демократичните конституции на България.

Глава четвърта е посветена на държавния глава в българските конституции. Ценно за историята е представянето на заседанието на ВНС за избор на княз на новата българска държава след приемането на Търновската конституция. Обърнато е внимание на монархичната форма на държавата. На подробен анализ са поставени и правомощията на Президиума на Народното събрание в Конституцията на НРБ от 1947 г., а след това и правомощията на Държавния съвет в Конституцията на НРБ от 1971 г. Обърнато е внимание на отношенията между Народно събрание и Държавния съвет. Съдържателният анализ отново е правно-исторически (сравнителен).

Глава пета е озаглавена *„Правно-исторически анализ и предпоставки за приемане на конституционните разпоредби, засягащи народното събрание, президентската институция и министерски съвет (1990-1991 г)“*. В голяма степен тя надгражда останалата част от монографията и в най-голяма степен съдържа обобщения, изводи и съответно научни приноси. Следва да се отбележи изцяло аналитичният характер на главата. Намерен е много добър баланс между историческия анализ и неговото правно значение. Голяма част от изводите имат подчертано теоретичен характер в областта на правото.

Работата се отличава с добър стил и ясен изказ. Личи уважение към читателя и желание материята да бъде поднесена с коректност към историческата и правна тематика. Авторът увлекателно и с уважение към българската история и конституционна идентичност представя темите, предмет на монографията.

В статията „Народното събрание в българските конституции“ д-р Стоянкова проследява еволюцията на институцията НС в българските конституции. Доколкото тази тема е продължена в рецензираното по-горе монографично изследване, няма да рецензирам изрично.

В статията „Относно Закона за задълженията и договорите“ д-р Стоянкова изяснява законодателната логика, структурата и ролята на Закона за задълженията и договорите от 1984 г. като първи кодификационен акт в облигационното право в следосвобожденска България. Обръща се внимание на модернизацията на българското гражданско право.

В статията „Обществено-политически фактори при приемането на Конституцията на Република България“ е направен систематичен анализ на важни обществено-политически процеси за приемането на нови институционални решения. Обърнато е внимание на ролята на Седмото Велико народно събрание.

Заключението ясно представя основните цели и резултатите от научното изследване. Авторът пречупва изводите през дълбоките обществено-политически промени, намерили отражение в действащата Конституция на РБ от 1991 г.

научни приноси и практико-приложни резултати

Научните приноси в монографичното изследване „Държавни органи в българските конституции – Народно събрание, министерски съвет, държавен глава – 1879-1991 г. Правно-исторически анализ“ могат да бъдат обобщени в три основни групи.

На първо място, изследването предлага сравнителноправен анализ на конституционни актове, които не са били предмет на задълбочено изследване в българската правна наука и по-конкретно става дума конституционноправната уредба на държавните органи за Конституцията на НРБ от 1947 г. и Конституцията на НРБ от 1971 г. Предвид сериозните социално-политически и икономически промени, развитието на конституционноправната уредба по време на социалистическата държава, правната наука се нуждае от сериозни изследвания. Монографичното изследване преодолява значителната празнота в това отношение, като предлага правен анализ, без да игнорира политическия контекст.

На второ място, монографичното изследване има сериозен принос в развитието на историографията по отношение на създаването на конституционноправната уредба на държавните органи. Научните приноси тук са изцяло в сферата на историята на държавата и правото. Важно е да се подчертае, че изследването е ориентирано към функционирането на институциите.

На трето място, съществен принос е сравнителноправният анализ на конституционната уредба на държавните органи в Търновската конституция, в Конституцията на НРБ от 1947 г., в Конституцията на НРБ от 1971 г. и Конституцията на РБ

от 1991 г. Това позволява проследяване на развитието на конституционните текстове като част от българската правна система. Монографията стига до изводи за приемствеността и промяната при правната институционализация на държавните органи в българските конституции. Различната политическа система не е ограничение. Разкрити са основни процеси и тенденции в развитието на българската държавност.

Монографичното изследване има и редица практико-приложни приноси. То дава възможност за по-добро осмисляне на промените в конституционноправната уредба, което да послужи за промени в съвременните държавни институции, включително за промени *de lege ferenda* в съвременните конституции.

Приносни моменти и практико-приложни резултати се съдържат и в представените за рецензиране статии.

репоръки

На монографичното изследване могат да бъдат отправени и някои препоръки, които са свързани с бъдещата работа на д-р Стоянкова. Изследването определено ще се обогати, ако бъде продължен сравнителноправния анализ на взаимоотношенията между държавните органи в контекста на принципа за разделението на властите. На редица места д-р Стоянкова използва този подход, макар и частично. Подобен систематичен сравнително-правен анализ ще повиши теоретичната стойност на изследването.

В отделни части на работата историографията не е съпроводена с правен анализ. И макар това да е разбираемо за предмета на труда и за научната област, е необходимо историографията да бъде подложена на правно-теоретичен анализ. Това би преодолело обзорният характер на част от изложението (стр. 14-17; стр. 143-150; стр. 253-257). Разбира се това е въпрос и на стила на автора. Препоръките и критичните бележки по никакъв начин не засягат съществени научни приноси на д-р Стоянкова. Те са по-скоро предложения за бъдещи научни дирения на автора.

аключение

Въз основа на изложеното, формулирам ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА относно професионалната квалификация, качества и научните резултати на кандидата в процедурата. Монографичният труд на д-р Стоянкова съдържа редица научни приноси и практико-приложни резултати в областта на историята на държавата и правото. Научните постижения на кандидата съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и на ПРАСПУ.

Предвид горното, предлагам на научното жури да се обедини около решение да се предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ да избере д-р ДЕСИСЛАВА ВАСИЛЕВА СТОЯНКОВА ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ „ДОЦЕНТ“ ПО: ОБЛАСТ НА ВИСШЕТО ОБАЗОВАНИЕ

3. СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И ПРАВНИ НАУКИ, ПН 3.6 ПРАВО (ИСТОРИЯ НА ДЪРЖАВАТА И ПРАВОТО).

29 юли 2025 г.

Рецензент:

Проф. д-р Бойка Чернева